

د ژوند درسونه

(هغه جملې چې ژوند مو بدلولای شي!)

Ketabton.com

رياض مقامزى

د ژوند درسونه

(هغه جملې چې ژوند مو بدلولاى شي!)

ليکونکى: رياض الله مقامزى

ڊالی

“زما ٽولو ٻوونکو ته چي له برکته يي يو خو
توري ليکلاي شم.”

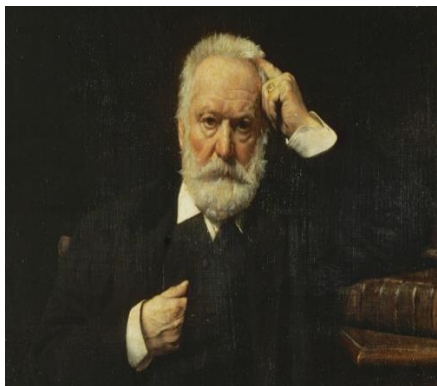
يو خو خبرې

په ژوند کې مثبت بدلون او پرمختګ د هر انسان هيله ده؛ خو دا بدلون دومره آسانه هم نه وي. ځکه چې موږ بايد تر ټولو لومړی پر ژوند پوه شو؛ په داسې حال کې چې پر ژوند پوهېدل ډېر وخت غواړي. ځکه چې د ژوند تر ټولو ښه درسونه، تجربې دي او د تجربو لپاره بايد خپل عمر او وخت نذرانه کړو. موږ بايد عمر تېر کړو ترڅو له ژونده درس او پند واخلو. نو آیا ښه نه ده، چې د پخوانيو خلکو له تجربو ګټه واخلو؟ هغوی چې له موږ وړاندې تېر شوي، ژوند يې کړی او د ژوند پر رموزو پوه دي؟

فکر کوم همدا به يې بهترينه لاره وي. ددې کتاب محتوا هم همداسې ده. ما هڅه کړې، چې د نړۍ د نامتو ليکوالو له ځينو مهمو ويناوو څخه د ژوند درسونه ترلاسه کړم. تاسو به لومړی د هر ليکوال پېژندنه ولولئ او ورپسې يې د ويناوو شرحه ولولئ، کومې شرحې چې کولای شي ستاسو په فکر، کړو وړو او ژوند کې يو مثبت بدلون راولي. په دې هيله، چې د کتاب تر لوستلو وروسته پخپل ځان او فکر کې يو ښه بدلون حس کړئ!

درنښت!

هوگو

هوگو په نولسمه زېږدیزه پېړۍ کې په ځانگړې توگه د فرانسې او په کُل کې د ټولې نړۍ نامتو لیکوال او شاعر دی. د نوموړي بشپړ نوم ویکتور هوگو (Victor Hugo) دی. دې ستر لیکوال په "۱۸۰۲" زیږدیز کال کې د فرانسې هېواد په بزاسون سیمه کې دې نړۍ ته سترگې پرانیستلې. ویل کېږي چې نوموړی ډېر کمزوری ماشوم و، نو اکثره خلکو هیله نه لرله چې هوگو دې گوندې ژوندی پاتې شي. مگر د خلکو د وړاندوینې برعکس هغه ژوندی پاتې شو او یو ستر لیکوال ترې جوړ شو.

هوگو لومړنۍ زده کړې په پاریس کې وکړې. له یو څه مودې وروسته یې په شعر، لاتیني ژبه او ریاضي کې ښه نوم وویست. هوگو خپله شاعري د مکتب په دوره کې پیل کړه او شاعري یې په ښوونځي کې ملال وگټه. په همدې وخت کې ورته د فرانسې بل نوموتي لیکوال "شاتوبریان" د "عالي ماشوم" لقب ورکړ.

د هوگو شعري ټولگه په ۱۷ کلنۍ کې چاپ شوه. چې خلکو یې ښه هرکلی وکړ. په یوویشتم کلنۍ کې د فرانسې پاچا لخوا پر دندې وگومارل شو او دوه زره فرانکه یې معاش و. په هغه وخت کې دا ډېرې پیسې وې. په همدې توگه هوگو سیاسي لوبې ته هم وروډانگل. له دې کبله یې په ژوند کې ډېرې لوړې ژورې هم ولیدې.

ددې ستر لیکوال ځینې مهم اثار عبارت دي له: ((هغه سپری چې خاندی، بڼوایان، د خزان پانې، د یوه محکوم وروستی ورځ، وړوکی ناپیلون او ...))

هوگو په "۱۸۸۵" زیږدیز کال کې ناروغ شو. ډېر خلک به یې پوښتنې ته راتلل. چې په پای کې د همدې کال د می په شلمه تاریخ د درې اتیا کالو په عمر ومړ. پخپله یې وصیت کړی و، چې: "له خپلو شتو څخه ۵۰۰۰۰ فرانکه بېوزلانو ته بخشم. زما جسد د فقیرانو په تابوت کې هدیرې ته ورسوئ. د کلیسا له دعا او بخشنې بېزاره یم. غواړم خلک راته دعا وکړي. پر خدای بشپړ ایمان لرم."

د ژوند درسونه

احتياط د پوهانو لومړنی شرط دی. "هوگو"

که پر هر کار بوخت یی احتياط خپل عادت وگرځوی. یو بل لیکوال وايي، چې احتياط باید په احتياط کولو کې هم وشي. وارخطايي او سرعت د کار د چټکتيا لپاره ډېره مهمه ده؛ مگر احتياط له سرعت څخه هم ډېر اړین بلل کېږي. که هر اقدام کوئ، د احتياط لپاره باید د کار ټولې خواوې وسنجوئ ترڅو په راتلونکي کې له کومې ستونزې سره مخ نه شئ.

هر ښوونځی مو چې پرانیست، د زندان یو ور مو وتاړه. "هوگو"

که جملې ته څیر شو، فکر به وکړو چې د ښوونځي پرانیستل خو زموږ له وسې پورته کار دی. دا چاره په دولتونو پورې اړه لري، مگر په دې وینا کې یو بل پیغام هم پروت دی. که تاسو غواړئ خپل اولادونه له زندانونو او تیارو وژغورئ نو ښوونځي کې یې شامل کړئ. ترڅو په هر څه پوه شي. په لنډ ډول به یې ووايم، که پر خپلو اولادونو سرمایه گذاري کوئ نو ښوونځيو ته یې واستوئ ترڅو د جهل او ناپوهۍ دروازه وتړل شي.

حېوانات له دې امله نېکمرغه دي، چې دوزخ ته نه ځي. "هوگو"

په دې جمله کې ډېر مهم پیغام دا دی، چې باید خپل آخرت او ابدی ژوند هېڅکله هېر نه کړو. ځینې ځوانان وايي، چې دوه ورځې ژوند دی، هر څه مو چې زړه وي باید ترسره یې کړو. مگر دوی په ناسمه دي. ژوند هېڅکله ددې لپاره نه دی، چې بېځایه یې تېر کړو. تل باید خپل رب په یاد ولرو او هېڅکله له مرگه وروسته ژوند هېر نه کړو. که همداسې وکړو نو تل به نېک کارونه کوو او ټولنې ته به مو هم خیر ورسې.

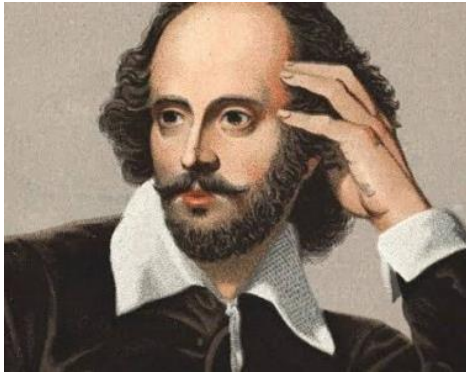
ناکام خلک انرژي نه، بلکې هوډ او اراده نه لري. "هوگو"

آیا پوهېږئ چې د ناکامۍ اصلي لامل څه دی؟

هوگو یې درته ځواب وايي. هغوی چې هوډ نه لري ناکام وگړي دي. آیا داسې شوي، چې د یوه کار اراده مو درلوده مگر د لتی له امله درڅخه پاتې شوې وي؟

که داسې شوي وي، د هوډ او ارادې له کمزورۍ سره مخ یئ. نو هڅه وکړئ چې د خپلې ارادې پیاوړتیا ته کار وکړئ. د ټولو خواوو له سنجولو وروسته چې هر کار ته اراده کوئ باید ترسره یې کړئ، که دا کارونه ډېر کوچني هم وي، مه یې پرېږدئ!

ويليام شكسپير

د نوموړي بشپړ نوم ويليام شكسپير (William Shakespeare) دی هغه نامتو ليکوال او متفکر دی، چې په نړۍ کې داسې لوستي خلک ډېر کم دي چې له نامه سره به يې اشنا نه وي. همدارنگه ويل کېږي، چې په انگلستان کې داسې کورونه بېخي لږ دي، چې د شكسپير کتاب دې په کې پيدا نه شي. دی اصلاً د انگلستان دی. خو وخت ناوخت يې په اړه ځينې عجيبې څرگندونې هم شوي دي.

يو ځل د ليبيا ولسمشر (معمّر قذافي) ويلي و، چې شكسپير اصلاً عرب و. خو کله چې انگرېزان د هغه په نبوغ پوه شول نو انگلستان ته يې يووړ. ددې ترڅنگ گڼې نورې عجيبې دعوي هم شوي دي، مگر بيا هم مؤرخين سره په يوه خوله دي او شكسپير يې د انگلستان بللی دی. دا چې نوموړی د ښه فکر او حافظې خاوند و، نو ځکه خو يې خپل ديني کتاب په ډېر وړوکوالي کې حفظ کړی و.

دا چې د هغه وخت علوم اکثره په لاتيني ژبه ول نو شكسپير هم ياده ژبه زده کړه او گڼ فلسفي، ادبي او علمي کتابونه يې مطالعه کړل. د وخت په تېرېدو سره ترې لوی ليکوال او ډرامه ليکونکی جوړ شو. دا چې ډرامې يې ځانگړي فيلسوفانه رنگونه لري، نو ځکه خو يې له اکثره فلمونه هم جوړ شوي دي. نوموړی يوازې يو ډرامه ليکونکی نه و، بلکې يو ښه شاعر هم و. اشعار يې تر اوسه هم گڼ مينوال لري.

د زېږېدو او مړينې نېټه يې دقيقه معلومه نه ده. خو تاريخپوهان يې د مرگ نېټه "۱۶۱۶م" کال اټکلوي. د اولادونو په اړه يې ويل کېږي، چې درې زامن يې دلودل او درې واړه نالوستي وو. که څه هم د اثارو اندازه يې معلومه نه ده. خو اټکل يې ۳۷ ډرامې او ۱۵۴ عنوانه شعرونه دي.

د ژوند درسونه

پوچ او بې کماله سړی له تش لوبښی ډېر شور کوي. "شکسپير"

آيا پوهېږئ چې له پورتنۍ جملې د شكسپير موخه څه ده؟ نوموړی وايي، هغوی چې ډېر غږېږي پوچ او بې کماله دي. لومړی درس يې همدا دی، چې بې کماله خلک ډېر غږېږي. مور پښتانه هم وايو، اسمان چې څومره غوږېږي هومره نه ورېږي. نو که تاسو هم ډېر غږېږئ، دا په دې معنا ده چې کوم خاص کمال نه لرئ. همدا اوس خپل ځان ته فکر وکړئ او په صداقت سره ځواب ووايئ. آيا ډېر غږېږئ!؟

که ځواب مو هو وي، نو بايد خپلې خبرې لږې او عمل ډېر کړئ. ځکه چې بريالي خلک ډېر کم غږېږي او په مقابل کې يې ډېر کار کوي. د خپل ژوند بدلون له همدې کوچني گامه پيل کړئ.

که نړۍ له ترخو ډکه شي، زه به يې د خوږو په هيلو وزغمم. "شکسپير"

که څه هم د ناهيلۍ ستونزه په ټوله نړۍ کې عامه شوې ده، مگر بيا په ځانگړې توگه افغانان له دې ستونزې ډېر کږېږي. نو څه کول په کار دي؟

جگړې، وژنې، ترور، غلاوې او سل و شل نورې ستونزې هغه څه دي، چې زموږ ژوند يې تريخ کړی دی. مگر شکسپير وايي بيا هم بايد يو څه خواره ولرئ، هغه زموږ هيلې دي. تل ځان ته قناعت ورکړئ، چې هر څه به سم شي. يوه ورځ به دا ستونزې، مشکلات او جنگونه پای ومومي. يوه ورځ به ښه دنده ولرئ، کورنۍ ستونزې به مو حل شي. فقط همدا هيلې دي، چې ستاسو د ژوند تراخه په خوږو بدلولای شي.

خدای تاته يو مخ درکړی، خو ته بل مخ غوره کوي. "شکسپير"

پورتنۍ جمله هم عجيب درس لري. شکسپير وايي خدای ټولو انسانانو ته يو مخ ورکړی، نو هڅه وکړئ همداسې يو مخي اوسئ. اصلا ليکوال تاسو ته له منافقت څخه د لرې اوسېدلو وړاندیز کوي. ښه خبره ده چې يو مخي اوسو، د دوو مخو انسانانو ژوند تل له بې عزتۍ او شرميندگۍ سره مخ وي. تاسو به هم ډېر دوه مخي انسانان ليدلي وي، آیا هغوی مو بد و ايسېدل؟

که ځواب مو هو وي، نو تاسو هم دوه مخي مه کوئ، ځکه چې تاسو به هم د خلکو بدې شئ او هم به الله "ج" درڅخه ناراضه وي. لکه څرنگه چې يې هماغسې ځان وښيي. که بيا هم دا ستونزه لرئ، مه خفه کېږئ. ځکه چې هېڅ انسان بې عيبه نه دی. خو اصلاح يې کړئ. همدا ترټولو غوره خبره ده.

څومره چې صبر زياتېږي، هومره دقت زياتېږي او چې دقت زيات شي کاميابي زياتېږي. "شکسپير"

په ژوند کې صبر لرل انسان د کاميابۍ تر لوړو پوړيو رسوي. نن سبا اکثره خلک وارخطا وي. دوی غواړي ژر زدکړې وکړي، ژر دنده واخلي او ژر پيسې پيدا کړي. په دې کار سره ددوی فکري تمرکزى گډوډېږي او په اسانۍ سره خپلو موخو ته نه رسېږي.

که تاسو غواړئ خپلو موخو ته ورسېږئ نو صبر ولرئ. عجله د شیطان کار دی. څومره چې صبر کوئ هومره به ښې پایلې وینئ. هسې خو نه وایي چې ((د صبر مېوه خوږه وي.)) د صبر په نتیجه کې دقت رامنځته کېږي، دقت د کار ښه والی ښيي او ښه کار حتما بریالی وي. نو صبر ولرئ! صبر!

حقيقي دوستي د غم او سختیو په ورځو کې وي. "شکسپیر"

په ژوند کې د دوستانو لړل ډېر مهم وي. که تاسو هم ښه دوستان لرئ نو بختور یئ. مگر ستونزه دا ده، چې اکثره خلک ښه دوستان نه شي پېژندلای.

هڅه وکړئ ښه دوستان ولرئ، خو پوهېږئ ښه دوست چاته ویل کېږي؟ ځواب یې بېخي لنډ دی. ښه دوست هغه دی، چې په سخت وخت کې مو پرته له مطلبه لاسنیوی وکړي. همدرانگه هڅه وکړئ شناخته او دوستان سره بېل کړئ. د هر انسان په ژوند کې ډېر پېژندگلو وي، مگر مه هېرئ چې دوستان بیا ډېر کم وي.

هوراس

هوراس د لرغوني روم يو ستر شاعر گڼل کېږي. د نوموړي بشپړ نوم "کوینتوس هوريش فلاکوس" دی، چې په "۶۵-۸ ق.م" کې يې ژوند کړی دی. د زېږېدو ځای يې د لرغوني روم (اوسنی ایتالیا) وینوسیا ښار ښودل شوی دی.

هوراس د شاعرۍ ترڅنگ ډرامې هم لیکلې، چې اوولس آثار يې تر دې دمه سالم را رسېدلي. نوموړي ډېره عالي شاعري کړې ده او تر اوسه د خلکو په خولو کې ده. د لیکوالي په برخه کې يې هم خورا ښه ونډه درلوده.

د ژوند درسونه

له سبا ورځې نه څوک خبر دي؟ همدا نن ورځ په خوښۍ تېره کړه. "هوراس"

که څیر شو نو نوموړی هغه خلک ننگوي، چې تل د سبا په اړه فکر کوي. دا ډول خلک د سبا په اندېښنو کې د نن موقع له لاسه ورکوي. اوس تاسو فکر وکړئ او سم ځواب ووايئ، آیا تاسو هم راتلونکي ته اندېښمن یئ؟ که ځواب مو هو وي، نو دا کړنه همدا نن پرېږدئ. ددې چارې تاوان ډېر زیات دی. تاسو د سبا په اندېښنو کې د نن فرصت له لاسه ورکوئ او خپل ژوند د اندېښنو او تشویشونو قرباني کوئ. که ستاسو ملگري هم دا ستونزه لري، کولای شئ هغوی هم له دې ناسمې لارې را وگرځوئ.

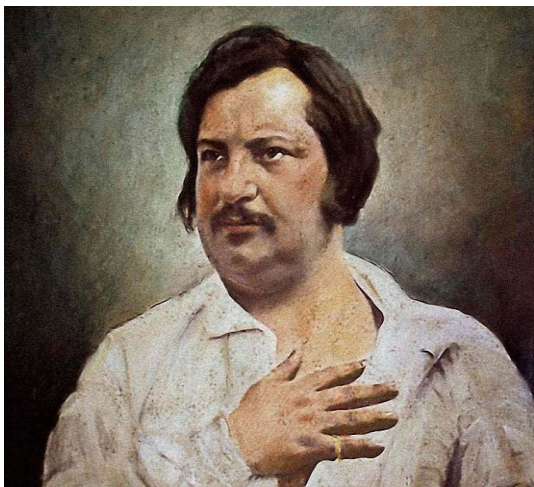
څوک چې کار پیل کړي، نیم کار يې پای ته رسولی دی. "هوراس"

د جلمې ژورو ته که څیر شو، نو خبره واضحه ده. ډېری خلک ښې مفکورې لري، پلان لري او پوهېږي چې بريالي کېږي. مگر بیا هم ترې کار پاتې وي. پوهېږئ اساسي علت يې څه دی؟ پیل! دا ډول خلک له پيله وېرېږي. که تاسو هم په ورته حالت کې یئ همدا اوس خپل امکانات وسنجوئ او په کار لاس پورې کړئ. دا خبره ستاسو په علمي، ټولنيز او کاري ژوند کې هم صدق کوي. ځينې خلک د درس، ځينې د اړیکو او ځينې نور بیا د کاروبار په شروع کولو کې د پیل له مرحلې نه شي تېرېدلای. اوس فکر وکړئ تاسو څه پلان لرئ؟ ځواب مو که هر څه وي پیل يې کړئ. ډېر ژر به د خپل فعالیت پای او پایله هم ووينئ.

د امپراتوری له اراده کولو څخه د خپل ځان اراده کول سخت دي. "هوراس"

آيا لويې هيلې لرئ؟ د لويو کارونو د ترسره کولو ارادې لرئ؟ که ځواب مو هو وي نو لومړی بايد پر خپل ځان حاکمیت پیدا کړئ. تاسو ته به پر ځان حاکمیت بېخي عجیبه ښکاري، مگر دا تر ټولو سخت کار دی. که تاسو پر خپل ځان حاکمیت پیدا کړ، ټولې نړۍ ته تغیر ورکولای شئ. آيا کله له خپلو غوښتنو تېر شوي یئ؟ که ځواب مو هو وي نو تر اوسه پر خپل ځان حاکمیت نه لرئ. ددې جملې شرحه ډېره لویه ده. خو په لنډ ډول ویلای شو پر ځان حاکمیت پر نړۍ حاکمیت دی. تاسو به فکر کوئ چې نړۍ خو ډېره لویه ده. حقیقت هم همدا دی، چې نړۍ ډېره ستره ده؛ خو زموږ موخه فردي نړۍ دي. موږ د سترې نړۍ ترڅنګ ځینې کوچنۍ نړۍ هم لرو. لکه خپله کورنۍ، قوم او هېواد هم زموږ د کوچنۍ نړۍ یوه برخه ګرځي.

بالزاک

په اروپايي ادبياتو کې د ريبالزم د بنسټ اېښودونکو له ډلې يې هم بالزاک دی. د نوموړي بشپړ نوم (اونوره دو بالزاک) دی. دی په نړېواله کچه يو پېژندل شوی شخصيت دی. د خپل قلمي قوت اظهار داسې کوي: ((هغه څه چې ناپليون د تورې پرمټ لاسته راوړل زه يې د قلم پرمټ ترلاسه کوم.))

بالزاک په (۱۷۹۹ز) کال کې د فرانسې په ((تور)) ښارگوټي کې دې نړۍ ته سترگې پرانيستلې. پلار يې د

ښار مرستيال ښاروال و. بالزاک له څلور کلنۍ څخه په روزنتونونو کې روزل کېده. ځکه چې د والدينو اړيکې يې پخپلو کې ښې نه وې. د نوموړي مور له پلار څخه يې ۳۲ کاله کشره وه.

بالزاک يو څه زده کړې په ښوونځيو کې وکړې، بيا يې په يوه کالج کې ديني زده کړې هم پای ته ورسولې. وروسته يې په فرانسه کې د حقوقو پوهنځی ولوست او نږدې درې کاله يې د وکالت دنده هم پرمخ يوړه. وروسته يې د خپلو والدينو د خوښې خلاف ادبياتو ته مخه کړه. له ورځپاڼو سره يې دنده واخيسته. په دې توگه دا ستر ليکوال خپل اصلي مسير ته برابر شو او په نړېواله کچه وپېژندل شو. له گڼو ادبي لاسته راوړنو وروسته بالزاک په ((۱۸۵۰ز)) کال کې ومړ.

ژوند درسونه

انسان له ناهيلي مري او اروا له ډېرې خوښۍ. "بالزاک"

يوازې د روح وتل د مړينې معنا نه لري. هرکله چې ناهيلي شوي، په دې معنا چې تاسو مړه يئ. ناهيلي انسانان په ذهني لحاظ ځورېږي او هېڅ کار ته يې لاس نه ورځي. د بالزاک موخه دا ده، چې تاسو که ژوند غواړئ نو هيلې ولرئ او همدا ستاسو د ژوندیتوب معنا لري. له هيلو پرته مړه يئ مړه!

همدا اوس له ځان سره فکر وکړئ، آیا تاسو هيلې لرئ؟ هيلې مو څه دي؟

که هره هيله لرئ، تاسو وته ژمن پاتې شئ او په ترلاسه کولو کې يې هېڅ درېغ مه کوئ. د جملې په بله برخه کې د ډېرې خوښۍ مسئله ده. پر له پسې خوښي له انسانه خپل رب هېروي او په دې توگه له اروايي

مړينې سره مخ کېږي. په لنډ ډول ويلاى شو، په هر ډول حالاتو کې خپل رب مه هېږوئ. که خوښ يئ يا خفه خپل رب ته رجوع کوئ.

هېڅ وخت نه شئ کولای، چې د مور تر مينې رښتيني مينه پيدا کړئ. "بالزاک"

په دې کې لوی پيغام هغوی ته دی، چې له خپلو ميندو خفه دي. که ستاسو ميندې ژوندي وي، بختور خلک يئ. د خپلې مور قدر وکړئ او مينه ورکړئ. ځکه چې په نړۍ د مور د مينې په څېر حقيقي مينه نه پيدا کېږي. که تاسو هرڅومره لويه تېروتنه وکړئ، مور مو بخښي او بيا مو هم ښکلوي، مگر نور انسانان هېڅکله دا خاصيت نه لري. نه مو ملگری او نه مو هم مېرمنه له لويې تېروتنې وروسته په اسانۍ بخښي.

زياتي خبرې د منافقت نښه ده. "بالزاک"

د يوه ليکوال انسان د ژوند تجربه همدا ده، چې ډېرې خبرې د منافقت نښه ده. هغه انسان چې له مور وړاندې تېر شوی او ډېر انسانان يې ليدلي دي. آیا تاسو داسې کوم څوک پېژنئ، چې ډېر غږېږي؟ که يې پېژنئ نو ويی څارئ حتما به بدنيتي درته لري. خو بيا هم کېدای شي دا خبره پر ټولو انسانانو صدق و نه کړي، مگر دا خبره واضحه ده، چې پوه انسانان ډېر نه غږېږي او چوپيتا يې اختياره کړې وي.

نابغه هغه څوک دی، چې خپل فکرونه په عمل کې وکاروي. "بالزاک"

دلته نو بايد پوه شئ چې ستاسو او د يو نابغه ترمنځ توپير څومره دی. لږ دی بېخي لږ. که تاسو هم د خبرو پر ځای عمل ډېر کړئ نابغه يئ. همدا اوس خپل پلانونه وسنجوئ او عمل پرې وکړئ نو ډېر ژر به د بریا او پرمختگ خوند وڅکئ.

د عادي او نابغه انسانانو ترمنځ توپير ډېر لږ دی. عادي انسانان يوازې فکر کوي خو نابغه وگړي بيا خپلو افکارو ته د عمل جامه ور اغوندي. تاسو څه پلان لرئ؟ آیا خپل هدف او پلان لپاره مو عملا اقدامات کړي؟ که ځواب مو هو وي نو بريالي يئ او که نا وي نو ځان اصلاح کړئ. يوازې د فکر او خيال تر پولو محدود مه پاتې کېږئ، کار وکړئ او مثبتې پايلې يې وگورئ!

لامارتین

د فرانسوي ژبې دا ستر ليکوال، شاعر او سياستوال ((۱۷۹۰ز)) کال کې د فرانسې په ماکون کې وزېږېد. وروسته له يو څه سياسي بدلونونو او کشمکو نوموړی اړ شو چې هېواد پرېږدي او ايتالېې ته لاړ شي. البته په دې وخت کې نوموړی شل کلن و.

کله چې حالات ښه شول بېرته خپل هېواد ته ستون شو او په سياسي چارو کې يې هم فعاليتونه کول. دی دېرش کلن و، چې خپل لومړنی اثر يې خپور کړ. ددې کتاب نوم ((شاعرانه او مذهبي اندونه)) و. لامارتین (Lamartine) ځينې مهم آثار عبارت دي له: د سقراط مړينه، نوي رازونه، سمندرگی، ژولین او د يو لنډ شعر بېلگه يې:

درسره مينه لرم

پرته له دې چې په علت يې پوه شم

هغه مينه چې علت ولري

يا احترام دی يا ریا ده

د ژوند درسونه

تر ټولو نږدې شی مرگ دی او تر ټولو لرې هیلې او امیدونه دي. "لامارتین"

انسان د خپل عجیب خاصیت له مخې تل خپل نږدې شیان هېروي او د خیال پر مټ ډېرو لرو څیزونو ته فکر کوي. مگر لامارتین انسان دې ته متوجه کوي، چې پام وکړئ! هیلې ډېرې لرې دي ډېرې! تر هرڅه نږدې ستاسو مرگ دی. هېڅکله يې له یاده مه باسئ.

له دې جملې بل لوی درس دا اخیستلای شو، هغه انسانان چې خپل مرگ نه هېروي نو کوبښن کوي، نېک کارونه وکړي ترڅو نورو ته يې خیر ورسې او بر عکس هغوی چې مرگ يې هېر وي، تقریبا هره گناه کوي. تاسو خپل مرگ تصور کړئ! څه احساس لرئ؟ نو نېکي کارونه وکړئ او د ښه اخلاق ولرئ ترڅو وروسته له مرگه هم بريالي اوسئ.

وايي وخت طلا ده، مگر له بده مرغه له دې سرو د سربو پر ځای استفاده کېږي. "لامارتین"

د وخت په اړه ډېره مهمه خبره دا ده، چې باید ضایع یې نه کړو، په داسې حال کې چې اوسني اکثره ځوانان خپل وخت بېځایه تېروي. همدا بېځایه تېرول دا معنا لري چې مور طلا د سربو پر ځای کاروو. خپل وخت قیمتي کړئ! ایا پوهېږئ د وخت قیمتي کول څه معنا لري؟

واضح خبره ده. له خپل وخت سمه گټه پورته کړئ. هېڅکله یې بې ځایه مه تېروئ همدا د وخت قیمتي کول دي. د وخت قیمتي کولو تگلاره دا ده، چې مهالوېش ولرئ او خپل ټول کارونه د یوه منظم تقسیم اوقات تر چتر لاندې ترسره کړئ. کم خوب او د خوب پر ځای لوبې کول د وخت قیمتي کول نه دي، بلکې دا له ځان او خپل صحت سره ظلم دی. هېڅکله خپل صحت د وخت د قیمتي کولو په پار مه قرباني کوئ. مناسب خوب وکړئ، د خوړو پر وخت خواړه وخورئ او د کار په وخت کې کار وکړئ. همدا غوره تگلاره ده.

غرور او تکبر هغه آس دی، چې پر هغو سپور کس د تباهی خواته وړي. "لامارتین"

په دې برخه کې لویه ستونزه دا ده، چې اکثره مغرور انسانان خپل غرور نه پېژني او یا هم دا نه مني چې غرور لري. انسان باید خپل ځان ته رښتیني اوسي. تاسو ووايئ غرور لری؟ ممکن په داسې ساده ډول ددې پوښتنې ځوابول سخت وي. نو لاندې پوښتنو ته په صداقت سره ځواب ووايئ.

آیا کله مو ځان له نورو لوړ گڼلی؟

آیا کله مو فکر کړی، چې کوم کار یوازې تاسو کولای شئ؟

آیا په نورو پورې خاندې او ملنډې وهی؟

که ځوابونه مو هو وي، نو ووېږئ او توبه وکړئ. د غرور او تکبر ښکار شوي یی. خو که ځوابونه مو نا وي نو بختور یی خپل ژوند ته دوام ورکړئ. غرور د انسان د هلاکت سبب کېږي او هم به یې په آخرت کې عذاب گالي.

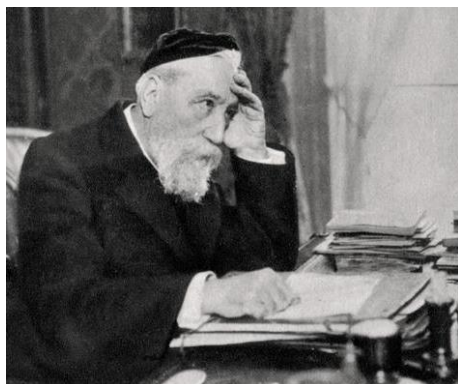
احتیاط حتی په احتیاط کولو کې هم لازم دی. "لامارتین"

تاسو احتیاط څه ته وایئ؟ همدا چې هر څه ډېر ورو ترسره کړئ؟ نا! داسې نه ده. احتیاط همدا دی، چې خپلو موخو ته هر اړخیز پلان جوړ کړئ. خو که ستاسو پلان او تگلاره ناکامېږي بدیلې لارې هم ولرئ.

همدا احتياط دی او لامارتين پر همدې خبرې ټينگار کوي. د چارو د ښه ترسراوي لپاره احتياط لومړنی شرط دی. که تاسو احتياط کوي ستاسو د کړنې بشپړېدل او بريا ۹۹ سلنه تضمينېږي. نو هڅه وکړئ په هر کار کې له احتياطه کار واخلي.

دا وينا ستاسو په ټولنيز، کاري او کورني ژوند کې هم صدق کوي. په اړيکو، خبرو، عملونو، کارونو او بالاخره د ژوند په هره برخه کې احتياط خپل عادت وگرځوئ تر څو چارې مو په سمه توگه مخته لاړې شي.

اناتول فرانس

دی د نوبل جایزې گټونکی لیکوال دی. اناتول فرانس (Anatole France) په (۱۸۴۴ز) کال کې د فرانسې په پاریس ښار کې وزېږېد. دا چې پلار یې د یو ستر کتابپلورنځي خاوند و، نو اناتول د رسمي زده کړو ترڅنګ د مطالعې ښه فرصت درلود او نوموړي له دې فرصته ګټه اخیستله او پراخه مطالعه یې درلوده.

پراخې مطالعې دا فرصت برابر کړ، چې نوموړی یو بېل ادبي دریغ غوره کړي له همدې امله د فرانسې د علومو اکاډمۍ غړیتوب هم ترلاسه کړ. د نوموړي اثار اکثره فلسفي، انتقادي او طنزیه بڼه لري. مهم آثار یې عبارت دي له: د پرنستو سرکشي، وړوکی بوډا، د اپیکور باغ، گناه او مینه او ...

د ژوند درسونه

خطا او اشتباه یو انساني کار دی، مگر تکرار یې حیواني کار دی. "فرانس"

که د وینا ژورو ته څیر شو، نوموړی انسانانو ته دوه پیغامه لري. په لومړۍ برخه کې هغوی ته ډاډ ورکوي، چې په کوچنۍ خطا سره څورپړي او تل ورته خپل زړه خوري. مور او تاسو باید دا ومانو چې انسان له سهوې او اشتباه خلاص نه دی. خو په دویمه برخه کې ټینګار کوي، چې تکرار اشتباه کول د بې عقلۍ ثبوت دی.

که تاسو کومه غلطې کوئ، باید تل د یوه درس په توګه په خپل ذهن کې ولرئ. که له خطاوو مو درس زده نه کړ، نو حتما به یوه ورځ د ناکامۍ په سیند لاهو شی. په لنډ ډول به یې ووايم، که خطا کوو درس زده کوو، اما تکرار یې هېښوونکی او نامناسب کار دی.

که مور په هر څه پوه شو، یو ساعت هم د ژوند تحمل نه شو کولی. "فرانس"

ددې جملې په اړه فکر وکړئ او ووايئ چې د امانول موخه څه ده؟

دا يو څرگند حقيقت دی، چې څومره ډېر پوهېږئ هومره به ډېر ځورېږئ. ممکن د نوموړي موخه دا هم وي، چې ډېرو خبرو پسې مه گرځئ. په قران کریم کې هم ښکاره امر دی، چې ((ولا تجسس)) ژباړه: ((تجسس (پلټنه) مه کوئ!))

نو ویلای شو، چې هرڅوک دې یوازې د خپل ځان مسولیت واخلي. د نورو په کارونو کې کار لرل او یا د هغوی په عیبونو او یا هم امکاناتو په اړه معلومات پیدا کول یوازې او یوازې زموږ درد زیاتولای شي. همدا کافي ده، چې د خپلو کړنو ځواب ویونکي اوسو.

خوښي له ژوند سره د جگړې تر ټولو ښه وسیله ده. "فرانس"

ستونزې، خفگان او فشارونه د انسان له ژوند سره تړلي مسایل دي؛ خو ددې ټولو پر وړاندې درېدل او استقامت په کار دی. که داسې و نه شي د ناهیلۍ په اوج کې خپل شته خوښي او ژوند له لاسه ورکولای شو.

ښاغلی فرانس وايي، چې خوښي ښه وسیله ده، چې ژوند پرې تېر کړو. خو اوس پوښتنه دا ده، چې خوښي څنگه جوړه کړو؟

زه یې ځوابوم. یو ځای مو لوستي وو: ((خوښي کوم ځای نه دی، چې ورشو او نه هم کوم څیز دی، چې ويې پیرو. بلکې یو ذهني حالت دی، چې جوړول غواړي.))

حقيقت همدا دی. موږ او تاسو اړ نه یو چې په خوښۍ پسې وگرځو. یوازې د ځینو کوچنیو تگلارو له لارې یې جوړولای شو. پوهېږئ هغه تگلارې کومې دي؟

- په هر هغه څه چې لرئ شکر وباسئ.

- تل له ځانه ښکته خلکو ته وگورئ.

- ځان بوخت وساتئ. (ښکاره مه گرځئ!)

- تل له نورو سره همکاري کوئ.

- کوچنی خوښۍ ونمانځئ!

- ځان له نورو سره مه پرتله کوئ.

- د هغه څه په اړه فکر مه کوئ، چې نه یې لرئ، هغه څه وگورئ چې لرئ یې.

ژوند یو امانت دی، چې خدای تعالیٰ بشر ته ورکړی دی؛ دغه امانت په ښه ډول وساتئ! ”فرانس“

د لیکوال موخه بېخي واضحه ده. ژوند په رښتیا هم امانت دی او باید احتیاط ورسره وشئ. خو څه کول پکار دي، چې دا امانت په سمه توګه وساتو؟

که تاسو د خپلې روغتیا په اړه بې غوره یئ نو دا په دې معنا ده، چې تاسو په امانت کې خیانت کوئ. تر هر څه لومړی خپلې روغتیا ته پام وکړئ. عبادات، له نورو همکاري، صدقات او ورته نور نېک کارونه په هغه صورت کې کولای شو، چې له بشپړې روغتیا برخمن اوسو.

که لاندې کارونه کوئ، له ژوند سره خیانت کوئ!

- د وخت بې ځایه تېرول.

- ډېره غوسه.

- ورزش نه کول.

- عبادت نه کول.

- اصراف.

- قمار او ...

سارتر

د نړۍ دا نامتو فیلسوف، کره کتونکی او لیکوال هم د فرانسې هېواد اوسېدونکی و. د نوموړي بشپړ نوم ژان پل سارتر (Jean Paul Sartre) دی. دی په (۱۹۰۵م) کال کې په پاریس کې وزېږېد. دده کورنۍ لوستې وه. پلار یې د سمندري قواوو قومندان او مور یې د سولې په برخه کې د نوبل جایزې گټونکې مېرمنه وه. خو بدبختي دا وه، چې سارتر لا یو نیم کلن شوی نه و، چې پلار یې ومړ. تر دې وروسته مور یې خپل پلار کره لاره او دی د نیکه تر روزنې لاندې پاتې شو.

سارتر له کتابونو سره مینه درلوده. همپشه به یې لیکل او لوستل کول. په ښوونځي کې یې هم ښه استعداد درلود. هلته یې ډېر ژر فرانسوي او الماني ژبې زده کړې. لوړې زده کړې یې په فلسفه کې وکړې او په همدې برخه کې یوه موده تدریس هم وکړ. د نوموړي ځینې مشهور آثار عبارت دي له: ادبیات څه شی دی؟، کلمات، هستي او نیستی، تهوع او ...

د ژوند درسونه

یو انسان د نورو انسانانو ثمره ده او په هماغه اندازه ارزښت لري، لکه نور انسانان یې چې لري. "سارتر"

ددې وینا تر شاه یو عالي پیغام پروت دی. سارتر وایي هېڅ انسان د کرکې وړ نه دی. که تاسو له کوم انسان کرکه کوئ نو لومړی خپل والدین او یا هم دکورنۍ غړي فکر ته راوړئ. آیا تاسو له خپلې کورنۍ کرکه کولای شئ. هېڅکله نا!

نو مقابل لوری هم یو انسان دی. لکه ته، لکه ستا ورو، خور او یا هم د کورنۍ بل غړی. نو مینه او ارزښت ورکړه. خو پوښتنه دا ده، هغوی چې بدې کړنې کوي د ارزښت او قدر وړ دي؟ هو! بیا یې وایم هو! هغوی هم د قدر وړ او ارزښتمن دي، چې بدې کړنې کوي. ځکه چې هېڅوک له موره ظالم او بدعمله نه وي پیدا شوي د وخت شرایطو او حالاتو بدو کړنو ته اړ کړي وي. یا هم ځینو ستونزو بې لاري کړی وي. نو باید ارزښت ورکړل شي او د خبرو له لارې یې اصلاح کول پیل شي. همدارنگه که بد نه وي د ښو په ارزښت هم نه شو پوهېدلای.

انسان هغه څه دی، چې دی یې له ځانه جوړوي. "سارتر"

ځینې خلک هر څه په قسمت ورتپي. خو سارتر بیا ددې مفکورې خلاف دی. هغه وايي، چې که انسان پرله پسې هڅې او کوبښونه وکړي نو کولای شي خپلو موخو ته ورسې. تاسو څه کېدل غواړئ؟ څنگه غواړئ؟

پیل یې کړئ او خپلو موخو ته به حتما ورسېږئ. همدرانگه له دې وینا بله موخه دا هم ده، چې انسان د خپل فکر مطابق موقف ته رسي. که تاسو ځان ته لوړ فکر کوئ حتما به لوړو پوړیو ته رسېږئ او که ټیټ فکر کوئ پرمختگ نه شئ کولای. یو ځای مې لوستي وو: په فکر کې اسمان ولرئ که آسمان ته و نه رسېږئ نو ستورو ته خو به حتما ورسئ!

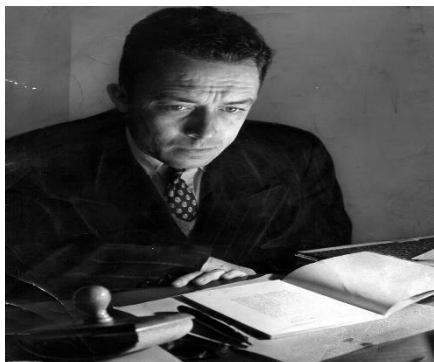
مړینه کافي نه ده، باید پر ځای ومرو. "سارتر"

که څه هم ددې جملې مفهوم خورا واضح دی؛ خو بیا هم غواړم لږ وضاحت وکړم. ځینې خلک مرگ د قسمت کار بولي او د خپل ژوند په اړه بې غوره وي. خو داسې نه ده، تاسو باید تل د بدلون او پرمختگ مفکوره ولرئ. ژوند تر ټولو قیمتي څیز دی، باید ښه ساتنه یې هم وشي.

له ټولو سره مې وفا وکړه او له هېچا مې د وفا تمه و نه کړه، په دې ډول آرام وم. "سارتر"

د ارواپوهنې په وروستیو څېړنو کې له نورو تمه د ژور خفگان له اساسي عواملو څخه گڼل کېږي. سارتر دا موضوع ډېره پخوا درک کړې ده. هغه وايي چې زه له چا تمه نه کوم، نو ځکه خو آرام یم. دلته مور او تاسو ته پیغام دا دی، چې باید پرته له خدایه بل هېچا ته تمه و نه لرو. که تاسو تمه کوئ، نو حتما به خفگان هم وینئ. خو اصلي خبره دا ده، چې تل باید رښتوني اوسئ او په بدل کې له خلکو د رښتینولۍ تمه هم مه کوئ. حتی که هغه مور نږدې ملگري هم وي. که مقابل لوري وفا کوي ویې ستایئ که یې نه کوي ترې تېر شئ.

کامو

ددې فلسفي ليکوال بشپړ نوم البرت کامو (Albert Camu) دی. نوموړی په (۱۹۱۳ز) کال کې د الجزایر په مندر ښار کې وزېږېد. پلار یې فرانسوی او مور یې هسپانوی وه. دی یو کلن و، چې پلار یې په لومړۍ نړیواله جگړه کې ووژل شو. نوموړی په یوه بېوزله کورنۍ کې لوی شو. د فرانسې حکومت چې له بېوزلو سره مرسته کوله، ددوی کورنۍ هم پکې شامله شوه او کامو ته چانس پیدا شو ترڅو ښوونځی ولولي. ده به د ښوونځي رسمي زده کړو ترڅنګ نوره مطالعه هم کوله. له ښوونځي وروسته یې حقوق پیل کړ خو په نري رنځ اخته کېدا او خراب اقتصادي وضعیت له امله ترې پاتې شو.

کله چې یې د ژوند حالت لږ ښه شو فرانسې ته لاړ. هلته یې له لیکوالو سره اړیکې پیدا کړې او د ژورنالېزم او لیکوالۍ په برخه کې یې کوتلې گامونه واخیستل. د نوموړي مشهور آثار عبارت دي له: سقوط، د خوشحالی مرگ، طاعون، پردی او ... باید ووایو، چې د ژوند ډېرو ستونزو هم د کامو کلکه اراده ماته نه شواي کړی او نوموړی تر دې حده خواري وکړه چې د نوبل جایزه یې هم گټلې ده. بالاخره په ((۱۹۶۰م)) کال کې د یوې ترافیکې پېښې په ترڅ کې ومړ.

د ژوند درسونه

د انسان لپاره یوازې انسانیت بس دی. "کامو"

انسان تل هڅه کوي، چې تر نورو مخکې شي. پرمختګ وکړي او خلک یې وستایي. که انسان هرڅومره لوړ موقف ته ورسې، بیا هم د لا پرمختګ غوښتنه کوي. خو کامو وايي، د انسان لپاره تر دې لوړ موقف بل نشته چې انسان دی. حقیقت همدا دی، چې د انسان لپاره همدا لویوالی بس دی. انسان ته اشرف المخلوقات له همدې امله ویل شوي دي.

دلته پوښتنه دا ده، چې انسان یعنې څوک؟

د انسان کلمې ریښه په (انس) کې ده، چې د مینې په معنا ده. موخه دا ده، چې انسان باید تل له نورو سره مینه او همکاري وکړي. نو که غواړو په سمه معنا انسانان شو، باید له نورو سره مرسته، زړه سوی او همکاري وکړو.

مور مخکې له دې چې په فکر کولو عادت وکړو، په ژوند کولو عادت کوو. "کامو"

دا یو واضح حقیقت دی، چې انسان یو تقلیدي موجود دی. خبرې، ناسته پاسته او ورته نور مسایل له ماشومتوبه د تقلید په شکل زده کوي. په دې توګه انسان د فکر کولو پر ځای په رواجي کارونو عادت کېږي.

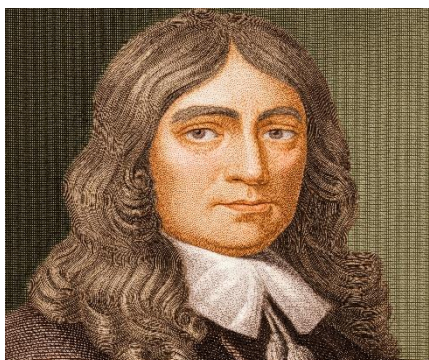
د لیکوال موخه دا ده، چې باید هر کار په فکر سره وکړو. ښه خبره هم همدا ده، چې هر کار په فکر او سوچ سره ترسره شي. که یو چا ته پور ورکوي، نو لومړی فکر وکړئ، چې په پیسو څه کوي؟ آیا دا پیسې د سم کار په موخه اخلي یا هم نشه کوي؟

ټولنه کې زموږ رواج دا دی، چې که چا پور وغوښت د زړه سوی او احسان لپاره یې باید ورکړو. خو منطقي خبره دا ده، چې باید لومړی سوچ وکړو!

ځینې وخت لږ څه غرور سړي سره مرسته کوي، چې خپل حد وساتي. "کامو"

دا خبره سمه ده، چې غرور او کبر ګناه ده. خو دلته له غرور څخه اصلي موخه دا ده، چې د ځینو ناروا کارونو د نه کولو په وخت کې خپل غرور وساتو. دا ستاسې د ځوانۍ غوښتنه ده چې نکاح او واده وکړئ. خو دا غرور دی، چې هېڅ پردی توریسې ته په لارو کوڅو کې ونه درېږئ. نو دې غرور ستاسو حد وساته. مګر که تاسو دا کار کوئ، د یوې کرنې لپاره د خپلې ځوانۍ غرور له منځه وړئ. نو هڅه وکړئ په ځینو مواردو کې له غرور نه هم مثبتې ګټه واخلي او خپل غرور وساتئ!

جان ميلټن

جان ميلټن (John Milton) په (۱۶۰۸م) کال کې زېږېدلی. کورنۍ يې په اقتصادي لحاظ شتمنه وه. له همدې کبله يې په ښه ښوونځي کې زدکړې وکړې. له ماشومتوبه يې دا ارمان و، چې يو شاهکار اثر وليکي. کله چې له ښوونځي فارغ شو نو د کمبريج په پوهنتون کې زدکړې پيل کړې.

دده لومړني اشعار په لاتيني ژبه وو؛ خو وروستي ټول آثار يې په انگلېسي ژبه وپنځول. د نوموړي تر ټولو مشهور اثر (ورک شوی جنت) نومېږي. نور مشهور آثار يې عبارت دي له: لاسته راغلی جنت، سيمسن اگونستن او ... له ښو ادبي پنځونو وروسته ميلټن په (۱۶۷۴ز) کال کې ومړ.

د ژوند درسونه

ذهن پر خپل تخت ناست دی او کولای شي د خپل ځان دننه له جنت نه دوزخ او له دوزخ نه جنت جوړ کړي. "ميلټن"

خوښي او خفگان کوم ځای او څيز نه دی، چې ورشو او يا يې وپيرو. بلکې يو ذهني حالت دی، چې جوړول غواړي. د ميلټن موخه هم همدا ده، په دې معنا ستاسو ذهن دی چې حالت مو بدلولای شي.

که تاسو له يوې ستونزې سره مخ شئ، نو هڅه وکړئ مثبتو اړخونو ته فکر وکړئ. اکثره ستونزې په فرصتونو هم بدلېږي؛ خو که پر تاسو يې منفي لوري اغېز وکړي نو ممکن کوچنۍ ستونزه لويه شي او لا ډېر وځورېږي. نو په سختو حالاتو کې تل خپل فکر او ذهن په واک کې ولرئ. که داسې و نه کړئ، حتمي ده چې نامناسبې پرېکړې به کوئ او له ستونزو سره به مخ کېږئ.

وينښ شه، پاڅېږه، که داسې و نه کړې ښايي تر ابدې ولوېږي. "ميلټن"

په اوسني وخت کې دا خبره ډېره اړينه ده. اکثره خلک د لنډې مودې خوښۍ په پار خپل ابدي حالت خرابوي. کوښښ وکړئ تل اوردمهاله فکر ولرئ. دا خبره په کورني، کاري او علمي ژوند کې د تطبيق وړ ده. هېڅکله احساساتي پرېکړې مه کوئ. بلکې په وينښه، په سوچ او تدبير سره ولاړ شئ.

همدارنگه تل بايد د حالاتو تقاضا په پام کې ونيسي. نني زمانه له شل کاله وړاندې وخت سره ډېر توپير لري. که تاسو له عصر او حالاتو سره سم خپل فکر چمتو نه کړئ نو د تل لپاره وروسته پاتې کېدای شئ.

ويليام بليک

د انگلستان هېواد ددې ستر اديب او انځورگر بشپړ نوم ويليام بليک "William Blake" دی. نوموړي په "۱۷۵۷زيرديز" کال کې دې نړۍ ته سترگې پرانيستې. دی د نړۍ په يو لوی او مشهور ښار (لندن) کې وزېږېد. د مور او پلار په اړه يې ډېر څه نشته، خو خپله يې له يوې نالوستې نجلۍ سره واده کړی و. په ماشومتوب کې يې د ملټن آثار، لاتيني کتابونه، د شکسپير شعرونه، انجيل او د وخت ورته نور آثار يې لوستي و. رسمي

زده کړې يې د انځورگرۍ په برخه کې کړې وې او په همدې برخه کې يې د تدريس چاره پرمخ وړله. بليک په ژوند مټين انسان و؛ د نوموړې مېرمنه چې نالوستې وه، وکولای شول د بليک په مرسته لوست او حکاکي زده کړي. مشهور آثار يې، "د تل کتاب"، "بيت المقدس"، "د تجربې غزلونه"، "د سپېڅلتيا غزلونه" يې مشهور آثار دي. له گڼو ادبي او هنري فعاليتونو وروسته د اويا کلونو په عمر ومړ.

د ژوند درسونه

د يو دښمن بخښل، د يوه دوست تر بخښلو ډېر اسانه دی. "بليک"

انسان د ژوند په اوږدو کې له مختلفو خلکو سره مخ کېږي، له ځينو سره د خولې او له ځينو نورو سره يې د زړه اړيکې جوړې شي. هغوی چې له زړه گران وي، ملگري وي. دا به تاسو هم تجربه کړې وي، چې د دوست بخښل ډېر سخت وي. ځکه چې له ملگرو د بدو پر ځای د ښو تمه کېږي، مگر کله چې ملگري بد درسره وکړي، انسان ډېر ناهيلي کېږي. او دا د انسان په فطرت پورې اړه لري، چې د توقع خلاف کار باندې ډېر دردېږي. خو څه فکر کوئ؟ ددې وينا موخه څه ده؟ آیا دوستان و نه بخښو؟

نا! هېڅکله هم نا! د ويليام موخه دا ده، چې تاسو به هم حتما د نورو ملگري يئ، نو هڅه وکړئ، خپل ملگري خفه نه کړئ، گڼې بخښل به مو ستونزمن وي. هڅه وکړئ، تل وفادار اوسئ او نورو ته خیر ورسوئ.

هڅه وکړه، د غم او بدمرغۍ پر ځای د ښکمرغۍ او خوشحالی خبرې زياتې په ژبه راوړې. "بليک"

د انسان د خفگان او ناهيلي ډېر سببونه موجود دي. يو له هغو لاملونو د غم او د خفگان د وخت په اړه خبرې کول دي. د افغانستان په څېر هېواد کې ژوند، په رښتيا هم سخت دی. هره ورځ وژنې، جنگونه، لوږه

او سل نورې بدبختۍ زموږ او ستاسو روحي سکون ختموي. نو په داسې ماحول کې تل خپلې خوږې خاطرې له خلکو سره شريکې کړئ. تل د پرمختگونو په اړه وغږېږئ، هڅه وکړئ د خوښۍ کيسې مو وکړئ او په ذهن کې وگرځوئ. په دې توگه به ذهني آرامي وساتئ.

په خپل دوست ته په غوسه وم، کله مې چې هغه ته د خپلې غوسې وويل، قهر مې ختم شو. "بليک"

موږ او تاسو په ټولنه کې ډېر خلک پېژنو، چې ټول زموږ ملگري نه دي. زموږ اکثره ځوانان د شناخت او ملگرو ترمنځ توپير نه شي کولای او له پېژندگلو هم د ملگري په اندازه تمه لري. هڅه وکړئ، خپل ملگري او پېژندگلو ترمنځ پولې واضحې کړئ. ستاسو به پوښتنه دا وي، چې ملگري څنگه وپېژنو؟

نورې خبرې ډېرې دي، چې ملگري بايد کوم خصوصيات ولري؛ خو هغوی چې تاسو ورته غوسه وئ او په ليدو مو غوسه ختمه شوه، يا هم تاسو ته غوسه وو او ستاسو په ليدو وځاندي پوه شئ، چې له يو بل سره مينه لرئ.

همدارنگه ددې وينا بله مهمه برخه يو بل پيغام هم دی. له دې وينا بله موخه دا ده، چې هېڅکله په زړه کې خبرې مه ساتئ، پتې خبرې، شک زېروي او شک د اړيکو د خرابېدو سبب کېږي. که هر چاته غوسه يئ او يا هم په اړه يې قضاوت کوئ، کوښښ وکړئ لومړی ترې وپوښتنئ او خبرې ورسره وکړئ، ترڅو شته شکونه او بدگمانۍ له منځه لاړې شي.

بايرون

د انگلېسي ژبې ددې ستر شاعر او ليکوال بشپړ نوم جورج گورډن بايرون (George Gordon Byron) دی. دی د انگلستان په ډوور ښار کې په (۱۷۸۸م) کال کې زېږېدلی. لومړنی اثر يې ((د فراغت شېبې)) نومېږي. البته په دې وخت کې يې عمر نولس کاله و.

نوموړي له سفر سره هم علاقه درلوده او گڼو اروپايي هېوادونو ته يې سفرونه کړي دي. مهم آثار يې د قضاوت نظر، زما اروا په تياره کې، جنت او ځمکه او ... نومېږي. نوموړي ډېر عمر نه دی کړی او په (۱۸۲۴ز) کال کې د شپږدېرش کالو په عمر د ورپېښې ناروغۍ له امله ومړ.

د ژوند درسونه

وياړ د وينو په تويولو کې نه دی، د اوبښکو په وچولو کې دی. "بايرون"

دلته له وينو تويولو څخه رښتيا هم د نورو خلکو د وژولو معنا نه ترلاسه کېږي؛ بلکې د بل د ځورولو، رپرولو او خفه کولو مفهوم هم په کې نغښتی دی. د ليکوال موخه داده، چې بايد نور خلک و نه ځورو او هېڅکله يې و نه رټو. ددې پر ځای يې بايد اوبښکې وچي کړو. مينه ورکړو او پر شونډو يې مسکا راولو. د ژوند خاص خوند او سکون هم په همدې کې دی، چې د نورو لاسنيوی وکړو او اوبښکې يې وچې کړو.

ستا ټول وخت خپل نه دی، نور هم په کې برخه لري؛ هماغه ډول لکه ته چې د نورو په وخت کې برخه لري. "بايرون"

ځينې خلک تل گوښه گير وي، له نورو لرې او يواځې اوسي. دا کار نامناسب دی. انسان ټولنيز موجود دی، نو بايد له نور وگړو سره په اړيکه کې پاتې شي. لکه څنگه چې خلک تاسو ته وخت او مينه درکوي، همداسې نور خلک هم ستاسو مينې او وخت ته اړتيا لري. ټولنيز ژوند په دوه طرفه اړيکو ټينگ دی. پښتانه وايي: بازار ته څه وېسه او څه راوړه.

ژوند په دې نه کېږي چې تل دې نور ستا خيال وساتي او خپل ارزښتناک وخت له تا څار کړي. په بدل کې تاسو هم بايد نورو ته خپل وخت ورکړئ، حال يې واخلي، د زړه خواله وکړئ او يو بل درک کړئ.

همدارنگه ځينې خلک له خپلوانو، ملگرو او نورو هغو خلکو چې اړیکې ورسره لري، لرې گرځي. تل يواځېتوب خوښوي او په دې توگه ځان ورته بې ارزښته ښکاري. دوی ته پکار ده، چې خپله خپل ځان ته ارزښت ورکړي.

انگرېزان وايي، که غواړې محترم شې نو اول د نورو احترام وکړه. موخه دا ده، چې که غواړې نور مو وپالي تاسو يې هم وپالئ. انساني ژوند ته په کتو بله ډېره مهه خبره دا ده، چې ستاسو عمر يوازې ستاسو نه دی. په دې کې د ملگرو، کورنۍ، مېرمنې، خپلوانو او گڼو نورو خلکو برخه موجوده ده. بايد د هغوی برخه وسپارئ!

ولي نېکمرغۍ او برياوې، چې زما د ژوند ته راغلي، له هغو دروازو رانوتې چې ما کلک بند کړي وو. "بايرون" ځينې خلک به ددې جملې په سم مفهوم پوه نه شي؛ خو ډېر لوړ فکر په کې پروت دی. مور ځينې څيزونه عادي گڼو، حال دا چې همدا زموږ د ژوند اساسي برخه جوړوي. مثلاً مور تا دا ارزښت نه لري، چې نن مې څه وکړل. خو همدا ننني کارونه د سبا ورځې بريا تضمينوي. نو هڅه وکړئ، په ژوند کې د کوچنيو کارونو په ارزښت پوه شئ. زه تل دا خبره کوم، دې ته مه گورئ چې ستاسو سرعت څومره دی. خو دا بايد تل وگورئ، چې روان يئ او که نا! درېدل مه کوئ، روان اوسئ که ډېر ورو هم وي.

ددې جملې بل اړخ دا دی، چې هېڅ فرصت له لاسه مه ورکوئ، په ژوند کې هېڅ فرصت عادي مه گڼئ. ممکن همدا وړوکی گام ستاسو ټول ژوند بدل کړي. د فرصتونو په اړه ويل کېږي، چې د بنگړو په څېر دي. که مو پام ورته وکړ شته، او که لغته مو ورکړه بيا هېڅ نشته!

توماس اليوت

توماس اليوت (۱۸۸۸ز - ۱۹۶۵ز) په امريکا کې زېږېدلی. نوموړی له يوې شتمنې کورنۍ سره تړاو لري. پلار يې سوداگر او مور يې لوستې مېرمنه وه. اليوت پر يوناني، لاتيني، فرانسوي او انگلېسي ژبو برلاسی و. همدا وجه وه، چې نوموړي ډېره مطالعه هم درلوده. اليوت په هاروارډ، اکسفورډ او سوربن مشهورو پوهنتونونو کې تر دوکتورا زدکړې کړې وې. يو ښه شاعر، کره کتونکی او ليکوال و.

د مشهورو آثارو نومونه يې عبارت دي له: د کره کتنې پولې، ويجاړ وطن، د يوې عيسوی ټولنې فکر، جنايت په کليسا کې، د پرديو خدايانو په لټه کې او ...

د ژوند درسونه

د ژوند تېرېدلو ماته دا رازده کړل: انسانان معمولا هغه څه له لاسه ورکوي، چې د هغوی له درلودلو ډاډمن وي. "اليوت"
آيا عجيبه نه ده، چې انسان پخپل ژوند کې هغه څه له لاسه ورکړي، د کومو له شتونه چې ډاډه وي؟ هو عجيبه ده! خو په دې کې موږ ته يو لوی درس هم پروت دی. لومړی خو ددې لامل بايد پوه شو، چې ولې بايد انسان هغه څه له لاسه ورکړي، چې له موجوديت يې ډاډه وي. ځکه چې انسان د هغو څو پر وړاندې ډېر بې غوره وي، چې لري يې. مثلا اکثره انسانان د خپلو سترگو، غاښونو او د بدن د نورو غړو صحت ته پام نه کوي، په دې توگه د وخت په تېرېدو سره له لاسه ورکوي. موخه دا ده، چې انسان د هغو څيزونو پر وړاندې ډېر بې غوره وي، چې لري يې.

له دې موخه دا ده، چې خپله زياته توجه هغه څيزونو ته کړئ، کوم چې همدا اوس يې لرئ بايد ويې پالئ او مينه ورکړئ. په دې کې ستاسو بدن، کورنۍ، ملگري او نور گڼ خلک/څيزونه شاملېدای شي.

انسان ډېر رښتيا نه شي زغملی. "اليوت"

څه فکر کوئ، له دې جملې موخه دا ده، چې رښتيا و نه وايو؟

نا! هېڅکله هم نا. تاسو بايد هڅه وکړئ، چې رښتيا ووايئ؛ خو هغه رښتيا چې تېر شوي او تاسو ځوروي، تېر شي ترې، ډېر فکر پرې مه کوئ. ممکن تاسو په ژوند کې ځينې ترخې خاطرې درلودلې وي. دا يو

حقيقت/رښتيا دى. نو که په اړه يې بار بار فکر کوئ، زغم مو ختمېږي او حتما مو ذهني سکون له منځه وړي.

بل مهم درس په کې دا دى، چې تل رښتيا د رښتيا په بڼه مه وايئ. کونښن وکړئ، که پر چا انتقاد هم لرئ، د ټوکو، نصيحت او مينې په انداز ووايئ. که ډېر واضح او انتقادي وغږېږئ ممکن ملگرى مو درڅخه خفه شي. نو په دې برخه کې هم بايد ډېره توجه وکړئ.

ټول دنيا ته رښتيني راځي، خو ټول له دنيا رښتيني نه ځي. "اليوت"

دا يو حقيقت دى. انسانان نړۍ پاک، معصوم، سپېڅلي او رښتيني راځي؛ مگر دېر کم خلک بېرته همداسې ځي. په نړۍ کې شته خواهشات، موخې، خوندونه او ځينې نور عوامل ددې سبب کېږي چې انسان بې لارې شي. خپله رښتینولي او سپېڅلتيا له لاسه ورکړي.

وايي کوچنۍ نجلۍ او هلک لوبې کولې. نجلۍ سره يوه اندازه خواږه او هلک سره توشلې وې. هلک وويل زه به مې ټولې توشلې درته درکړم او ته ټول خواږه ماته راکړه. نجلۍ ومنله. هلک يوه غټه توشله پټه کړه. نور يې نجلۍ ته ورکړل. خو نجلۍ په ژمنه وفا وکړه. ټول خواږه يې هلک ته ورکړل. نجلۍ ټوله شپه توشلې په خوب کې ليدلې، خو هلک هېڅ خوب ونکړ. فکر يې کاوه، چې نجلۍ به حتما څه خواږه به ترې پټ کړي وي.

دلته موخه دا ده، چې سکون د صادقو خلکو په برخه دى. هڅه وکړئ، تل صادق اوسئ او ددې او هغې نړۍ بريا مو تضمين کړئ.

ويرجينيا وولف

د ناول ليکنې د عصري سبک بنسټ ايشودونکې ويرجينيا وولف (Virginia Woolf) په لندن کې زېږېدلې ده. د نوموړې د زېږېدو کال (۱۸۸۲م) دی. کورنۍ يې لوستې وه. پلار يې تاريخ ليکونکی و او مور يې هم په خو ژبو برلاسي وه. له همدې امله ددې کورنۍ خپل ماشومان ښوونځي ته نه لېږل او خپل يې ورته درس ښوده.

نوموړې د ليکوالۍ په برخه کې خورا عجيب خوی درلود. هېڅ ډول نيوکه يې نه شوای زغملای. اکثره به چې يې آثار خپاره شول نو وولف به د نيوکو له وېرې سخته ناروغه کېده. وولف رواني ناروغي لرله، تل به له ژور خفگان سره مخ به وه. بلاخره له همدې امله يې ځانوژنه وکړه او له مرگ درې ورځې وروسته يې مړی په سيند کې وموندل شو. په داسې حال کې چې تيرې پر خپلې ملا پورې تړلې وې.

د ژوند درسونه

انسان نه شي کولای، له ژوند څخه د اجتناب او نفرت په صورت کې آرامی ته ورسېږي. "وولف" دا چې انسان ټولنيز موجود دی، نو معلومه خبره ده چې د ټولني ناخوالې د انسان په روان اغېز کوي. د افغانستان په څېر هېواد کې چې هره ورځ وژنې، چاودنې او سل نورې اندېښنې موجودې وي، حتما به انسان له ژونده زړه توری کېږي. خو څه کول په کار دي؟ ايا له ژونده کرکه مور ته سکون راکوي؟ نا! هېڅکله نا! د يوه ذهين انسان د ژوند تجربه همدا وايي.

هڅه وکړئ، چې ښه ژوند وکړئ. ښه ژوند دا نه دی، چې تاسو دې ډېرې پيسې ولرئ. يوازې همدا ښه ژوند دی، چې نورو ته مو خیر رسېږي. يوه مسکا د بل زړه خوشحالولای شي. نو ولې يې نه کوئ؟ ځينې وړيا خوښۍ او ثوابونه شته، ترلاسه يې کړئ؟

ژوند ښکلی دی، ښکلی!

هېڅ يو نوبتگر ليکوال نه شي کولای، د خپل عصر بل نامتو ليکوال وزغمي. "وولف"

هر انسان ځينې سيالان لري. د هغوی زغمل کوم آسانه کار نه دی. ليکوال، آهنگر، مامور، قاضي او بل هرڅوک خپل سيال تر خپله ځانه مخکې او نوموتی نه شي زغملای. څه فکر کوئ، د وولف موخه له دې جملې څه ده؟

ويرجينيا وولف وايي، دا د انسان خاصيت دی، چې خپل سيال نه شي نه زغملای نو له دې خاصيته سمه گټه پورته کړئ. سيال مو نه شی زغملای؟ که ځواب مو هو وي، نو همدا اوس پاڅېږئ او حرکت وکړئ يو تېز حرکت چې له خپله سياله مخکې شی. که همداسې مو وکړل نو تاسو د انسان له دې خاصيته سالمه گټه پورته کړه او که يوازې مو خپل زړه وخور او يا مو مقابل کس ته کندي وويستې نو په ناسمه روان يئ.

له څه شي، چې وېرېرم هغه دا دي، چې د يوه ناخيزه او بې ارزښته انسان په څېر هېره شم. "وولف"

انسانان مختلف خاصيتونه لري. ځينې يې گوبنه گير او ځينې نور يې بيا غواړي نوم يې تل پاتې وي. تاسو که په هره ډله کې يئ دا وينا تاسو ته يو درس دی.

ولې بايد هېر شي؟ بې شمېره انسانان نړۍ ته راځي. ولې ډېر لږ يې خپل نوم پرېږدي. پوهېږئ هغوی څه کړي دي؟ په دې کې دوه درې ډله خلک وي يو هغه چې بشر ته يې خیر رسېدلی وي، دويم هغه چې بشر يې له شر سره مخ کړی وي، درېيم هغه ډله خلک دي چې يو عجيب کار يې کړی وي. تاسو په لومړۍ ډله کې ځان حساب کړئ. همدا نن فکر وکړئ چې بشر ته څه کولای شی. آيا فکر کوئ ټول انسانيت ته خیر رسول ستاسو له وسې پورته خبره ده. نو کولای شی خپلې کورنۍ، کلي او ولسوالۍ ته يو د خیر کار وکړئ. په دې ډول به تاسو پر ځان باور پيدا کړئ او په پای کې به ټول بشر ته د خیر رسولو فکر ولرئ. ومړئ خو بې نومه مه مړئ!

جورج اورويل

اورويل د انگلستان پياوړی ناول ليکونکی او کره کتونکی دی. د زېږېدو نېټه يې (۱۹۰۳ز) کال دی. که څه هم دی په هند کې زېږېدلی و (هغه وخت هند د انگلستان مستعماره و) خو زدکړې يې په انگلستان کې وکړې. نوموړي له ژورنالېزم او ادبياتو سره ډېره مينه درلوده. که څه هم لومړني آثار يې ډېر و نه ستايل شو؛ خو کله چې د ((ځناورو فارم)) او ((وروستی سړی)) آثار خپاره شول نه له ښه شهرت يې وموند او ډېرو خلکو يې ليکنې وستايلي.

د ژوند درسونه

جهالت دومره ځواکمن دی، چې کولی شي جنگ، سوله او غلامي، آزادي وښيي. "اورويل"

انسان طبیعتاً داسې جوړ دی، چې خپله ملامتیا نه مني. همدې ته د جهالت نوم ورکولی شو. دې عملیې ته په ارواپوهنه کې ((پره جکشن)) وايي. په لنډ ډول داسې ویلای شو، چې د نورو ملامت گنلو او ځان پاک گنلو ته پره جکشن ویل کېږي؛ خو هغوی چې پر دغه حالت برلاسي شي بريالي انسانان ځنې جوړېږي. دا عامه خبره ده، چې جاهل پر خپل جهالت نه پوهېږي. خو داسې تگلاره شته، چې خپل جهالت وپېژني. لاندې پوښتنې ځواب کړئ!

- آیا تاسو ځان تر ټولو هوښیار گڼئ؟

- تل په نورو نیوکې کوئ؟

- کله چې کوم کار خراب کړئ، منکرېږئ؟

- آیا خپله ملامتیا په نورو تپئ؟ په داسې حال کې چې پوهېږئ خپله ملامت یئ؟

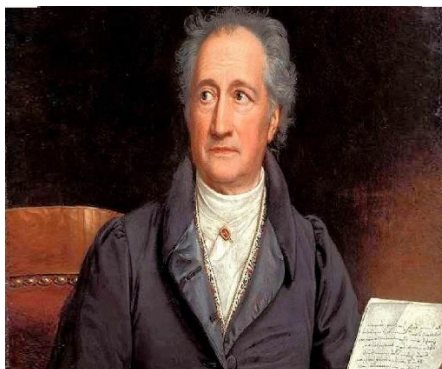
که مو پورته پوښتنې په "هو" ځواب کړي وي، نو باید پر خپل ځان کار وکړئ او له دې جهالته ووځئ. هېڅکله دروغ مه وایئ، خپله ملامتیا منئ او بخښنه غواړئ. پر نورو د نیوکو پر ځای پر خپلو عیبونو فکر وکړئ. که بیا هم پر چا انتقاد لرئ، باید په بدیل کې یې د اصلاح لاره هم وروښیئ. یوازې نیوکې کول د جاهلانو کار دی.

هنه خلك چي فاسد سياستول ٽاڪي، قربانيان نه دي، بلڪي د جرم شريڪان دي. ”اورويل“

د پورتنی وينا تحليل دومره سخت هم نه دی؛ مگر بيا هم غواړم ځينو ټڪو ته ستاسو پام واپروم. په ٽاڪنو کي تر هر څه لومړی شخص وپېژنئ، څوک دی؟ انسانيت ته څومره درنښت لري؟ فاسد خو به نه وي؟ دا او دې ته ورته نور مسايل بايد ځان سره وليکئ او پلټنه وکړئ. د خپل ځواب مطابق بايد رايه وکاروئ. خو آيا دا خبره يوازې په سياسي مسايلو کي د تعامل وړ ده؟

نا! په دې بايد پوه اوسئ، چې تاسو په ډېرو کوچنيو مسايلو کي هم دې ټکو ته پام وکړئ. د کورنی مشر هېڅکله د هغه د عمر په لحاظ مه ټاڪئ، بلڪي استعداد ته په کتو بايد پرېکړه وکړئ. همدارنگه که د کلي ملک، د ځوانانو مشر يا بل هرڅوک ټاڪئ، لومړی بايد همدې ټکو ته ډېره توجه وکړئ. د کلي ملک ته هېڅکله د خپلو له امله رايه مه ورکوئ، نه هم کوم بل څوک د ملگرتيا له امله د مشر لپاره غوره وبولئ. يوازې او يوازې دې ته فکر وکړئ، چې مقابل شخص څومره د ټولني په خیر دی او پرېکړه وکړئ. که داسې مو و نه کړل، حتمي ده چې کوم نامناسب کس به مشر ته ټاکل کېږي او د نوموړي په هر ډول فساد کې تاسو هم شامل یئ.

گویته

د نوموړي بشپړ نوم (يوهان ولفانگ گویته) دی. گویته یو ښه لیکوال، نقاش، محقق او فلسفي شاعر و. هغه په (۱۷۴۹ز) کال کې د المان په فرانکفورت کې وزېږېد. پلار یې په شاهي دربار کې دنده کوله. کله چې گویته ښوونځی بشپړ کړ پلار یې هغه د حقوقو زده کړې لپاره لایپزیک پوهنتون ته ولېږه. که څه هم حقوق یې ولوستل خو ډېره علاقه یې له ادبیاتو سره وه او په همدې برخه کې یې ښه ځای وموند.

مشهور آثار یې د رنگونو تیوري، شرقي دېوان، د مرو نڅا، فوست، د یوې پاکې اروا اعتراف او ځینې نور دي. گویته په (۱۸۳۲م) کال کې له دې نړۍ سترگې پټې کړې دي.

د ژوند درسونه

هېڅ کار مه پیلوه او که پیلوی یې بیا خپل ټول توان په کې وازمویه. "گویته"

اکثره وگړي کارونه پیل کړي؛ خو بیا یې په نیمه کې پرېږدي. پوهېږئ علت یې څه دی؟ همدا چې خپل ټول زور او توان په کې نه مصرفوي. که تاسو هر کار کوئ، لومړی باید یو ښه، بشپړ او منظم پلان ولرئ. له بشپړ پلان موخه دا ده، چې که لومړنی پلان مو ناکامېږي دوهم هم باید ولرئ ترڅو خپل هدف ترلاسه کړئ. همدارنگه کار باید له پوره انرژۍ او مینې سره پیل کړئ. که تاسو له خپل پیل کړي کار سره له زړه مینه ولرئ، حتمي ده چې بریا به مومئ. نو بیا هم تکرار راوړم: هېڅ کار مه پیلوه! که پیلوی یې بیا خپل ټول توان په کې وازمویه!

خبرې کول اړتیا ده، غور نیول هنر دی. "گویته"

په ټوله نړۍ کې هڅه کېږي، چې څنگه ښه وغږېږو؛ خو ډېر کم خلک په دې اړه فکر کوي، چې څنگه ښه غور نیونکی اوسي. همدا لږ خلک بیا ښه ویناوال هم شي. یعنې که تاسو غواړئ ښه ویناوال شئ نو لومړنی هڅه مو باید دا وي، چې ښه غور نیونکی اوسی.

ومنى چي خبري کول زمور اړتيا ده، ترڅو خپلې غوښتنې، احساسات او نور اړوند مسایل روښانه کړو. خو هغوى چي غور نيسي او خبري مو اوري دا يو لوى هنر دى.

راتلونکي ته تصميم ونيسه، هڅه وکړه مگر ژوند ورته مه کوه! "گویته"

څه فکر کوئ، د گویته موخه به څه وي؟ ژوند و نه کړو؟

نا! داسې نه ده. گویته نه وايي، چې ژوند مه کوئ. نوموړى وايي چې ژوند وکړئ خو هېڅکله خپل ژوند په خپلې موخې پورې مه تړه. فکر وکړئ، تاسو تصميم ونیوه، چې ډاکټر شئ، هڅه مو هم وکړه، مگر و نه توانېدئ. نو له ژونده ورته تېرېږئ؟ نا!

بايد ځان قانع کړئ، چې ممکن په دې کې مو خير نه و. هېڅکله بايد په يوه موخه کې د نه برياليتوب له کبله د خفگان او ناهيلی احساس ونه کړئ. خپل موخې او اهداف ولرئ او که په ترلاسه کولو کې يې نه بريالي کېږئ ماتې مه منئ، ژوند وکړئ، نورې موخې وټاکئ او ترلاسه يې کړئ!

پای

خپلې نیوکې، وړاندیزونه او ارزښتناکې سپارښتنې پر لاندې برېښنالیک راولېږئ!

درنښت

r.muqamzai@gmail.com

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**